

DE ONBEKENDE KERSTEN

J. Mastenbroek

Een speciale uitgave van:

OUDE PADEN

DE ONBEKENDE
KERSTEN

J. Mastenbroek

Ten geleide

Jarenlang lag in een van mijn boekenkasten, dwars op een rij stichtelijke lectuur, een boek met een intrigerende titel. *De onbekende Voetius*, zo heette het. Die titel riep destijds vragen op. Immers, Gisbertus Voetius (1589-1676), de eerste rector van de Utrechtse Academie, was toch zeer bekend? Overbekend zelfs?

Het boek wilde minder bekende tot onbekende feiten over de grote theoloog weergeven. Want al denken we veel over iemand te weten, al zijn de belangrijkste gebeurtenissen uit iemands leven reeds hier en daar beschreven, toch blijven er altijd kanten onbelicht. Steeds opnieuw worden nieuwe gegevens en feiten ontdekt, van het historiestof ontdaan of bijgesteld. Dat laatste kan dus ook.

Toen een ambtsdrager informeerde over wie mijn lezing op de Oude Padenmiddag van 27 september 2008 zou gaan, was het antwoord de titel die hierboven staat: *De onbekende Kersten*. Niet oneerbiedig bedoeld; het woord dominee is bewust weggelaten omdat we de hoofdpersoon niet uitsluitend op het predikantspad willen volgen. De reactie van de vraagstellende ambtsdrager gaf te denken: "De onbekende Kersten – ja. En het lijkt helaas er veel op dat hij steeds onbekender wordt."

Dat realiserend, herinner ik me een gesprek met een ouderling. Verbaasd reageerde ik, toen ik in het telefoongesprek met hem meteen na het horen van zijn naam, als blijk van herkenning zijn woonplaats noemde en hij vertelde dat dit verleden tijd was. Aan zijn jarenlange ouderlingschap was een einde gekomen, hij was verhuisd. Het 'waarom' van die verhuizing was verdrietig: de aanleiding was het feit dat de gemeente het niet langer meer accepteerde dat hij regelmatig in de leesdiensten voorging en dan een preek van ds. G.H. Kersten las. Hem werd ook door zijn medebroeders te kennen gegeven dat hij wat eigentijdser, wat frisser moest kiezen. Kóren was voldoende, 't hoefde toch geen overjârig koren te zijn? En al zeker niet van een predikant die al zowat zestig jaar geleden was overleden... Zijn

sommige gemeenten die onder zijn bezielende leiding mochten ontstaan, langzaam maar zeker aan het ont-kersten-en?

Ook dit is een van de overwegingen geweest om episoden uit het leven en werk van ds. Kersten weer eens te belichten: op 6 september 2008 was het zestig jaar geleden dat deze kampvechter voor de zuivere waarheid overleed. Op 6 september 1948 zijn voor deze dienaar des Goddelijken Woords de snoeren in liefelijke plaatsen gevallen en is hem een schone erfenis geworden.

We hopen met deze beknopte brochure de belangstelling voor ds. G.H. Kersten en zijn werk opnieuw te hebben gewekt. Of – en dat zou mooi zijn – te hebben verlevendigd. De brochure is een iets uitgebreidere versie van de lezing op de Oude Padenmiddag, die vanwege de beschikbare tijd niet geheel identiek kon zijn aan de tekst in dit uitgaafje. De uitgever heeft het nuttig gevonden om ook enkele artikelen die eerder over deze begaafde prediker in *Oude Paden* zijn gepubliceerd, eveneens een plaats in deze brochure te geven. Onze lezers krijgen deze verhalen nu dus weer onder ogen. 'Hetzelfde aan u te schrijven is mij niet verdrietig'. Moge het tot nut van onze lezers zijn.

Gouda, 6 september 2008

J. Mastenbroek

*'Er heeft rond de figuur van ds. Kersten reeds veel legendevorming
plaats gehad, die tot grote behoedzaamheid moet nopen ten
aanzien van de geloofwaardigheid van veel verhalen'*

(Drs. M. Golverdingen in 'Ds. G.H. Kersten Facetten van zijn leven en werk', pag. 367, Houten, 1993).

Hij was een onvermoeid strijder voor de oude beproefde waarheid op alle terreinen des levens.

Deze woorden staan met witte letters op de zwarte, marmeren zerk die op de algemene begraafplaats Crooswijk te Rotterdam het stof dekt van ds. Gerrit Hendrik Kersten. Mogen we hem, en dat allerm minst platvloers bedoeld, een oude vechtjas noemen? Een geharnaste strateeg? Een strijder met open vizier? Wat hééft hij gestreden, inderdaad. Vaak was het een ongelijke strijd. Hij deinsde er niet voor terug, wetende dat hij niet vocht voor zijn eigen zaak, maar dat hij de strijd aanbond in de Naam des Heeren. En toch - 'De strijd is bang', zo sprak en schreef hij menigmaal.

We staan bij het leven van onze voorman stil. Niet in chronologische volgorde. We nemen grote stappen door zijn leven, zoemen hier en daar in op een aantal minder bekende en soms onbekende feiten. Bekende voorvallen willen we daarbij echter niet geheel onvermeld laten.

Wij rusten niet

Ds. Kersten streed op alle terreinen van het leven. Van de vroege ochtend tot de late avond. Tegen Rome vooral. Niet zonder reden werd hij een antipapist, een papenhater genoemd. Nee, niet de mens op zich werd door hem bestreden, maar de mens in zijn geloof aan de antichrist. Aan de leer van goede werken, aan het erkennen van de paus als stede houder van Christus, aan het vagevuur, aan de voorspraak van Maria en aan nog veel meer dwalin-

Spotprent, getekend door Louis Raemaekers

Boezemsingelkerk Rotterdam met links de pastorie en Theologische School

gen en dogma's die de kerken van de Reformatie in de loop der tijden van zich hadden afgeschud. 'Wij hebben z-z-zoo'n groot zwart roomsch s-s-spook gezien!' was het bijschrift bij een spotprent die ik mij kan herinneren, waarop hij, samen met ds. C.A. Lingbeek van de Hervormd Gereformeerde Staatspartij huilend was uitgetekend, terwijl moeder Colijn een olielamp in haar hand houdt. Onbewust heeft de cartoonist hiermee de spijker op de kop geslagen en Kersten geen onrecht aangedaan: dat roomse spook waarde inderdaad in het duister rond. Steeds wees ds. Kersten op de door het martelarenbloed roodgekleurde grond van ons land. "Het is eens op den 'Katholiekendag' in den Haag gezegd, door Rome zelf, dat óf de Protestanten er onder moeten, óf Rome zelf. Welnu het zij ons gezegd en ons besluit zij genomen; wij rusten niet vóór Rome is ten ondergebracht en het grote Babylon is gevallen. Daartoe zij onze hulpe in den Naam des Heeren, Die hemel en aarde gemaakt heeft." (Ds. Kersten in *De Saambinder*, 14 juni 1934).

Ik blijf Uw arme school verzorgen

Hij was een kampvechter voor de oude waarheid, die het opnam tegen de algemene verzoeningsleer van de neo-gereformeerden. Die de leer van de veronderstelde wedergeboorte van Abraham Kuyper met een beroep op Gods Woord afwees en bestreed. Die de verkeerde toepassing van de verbondsleer hekeld en de tweeverbondenleer van harte propageerde. Die in eigen kerkverband, zo hecht gesmeed in juni 1907 – 'niet saamgeregen, maar saamgegroeid!' – tegenstanders trachtte

om te vormen tot voorstanders. Dat is hem gelukt. Daarbij kan worden gedacht aan zijn streven voor een eigen Theologische School. Ds. Jozias Fraanje was een overtuigd tegenstander van de oprichting daarvan. Hij zag zo'n school als de efod die Gideon en het volk ten val bracht en waarschuwde openlijk van de kansel tegen dit streven. Onomwonden. Moeten we de kant van de Vrije Universiteit op? Moeten we Kampen achterna? Géén Theologische School! Ds. Kersten wist zijn koers om te buigen en van hem een verklaard voorstander van het profetenschooltje aan de Boezemsingel te maken. Fraanje boog. Werd later zelfs voorzitter van de Commissie van Toezicht, de voorloper van het huidige Curatorium...

De Theologische School was een van de geesteskinderen van ds. Kersten. Toen de plannen daarvoor enigszins vorm kregen, werd het kerkvolk door ds. W. den Hengst via een artikel in *De Saambinder* daarvan op de hoogte gesteld. Na deze introductie was de pen voor ds. Kersten. Met oproepen in niet minder dan 64 achtereenvolgende nummers van dit kerkelijk orgaan, dat toen eenmaal per twee weken verscheen, heeft hij de benodigde gelden, meubilair, overige inventaris en boeken bij elkaar weten te brengen. In totaal dus in zo'n twee en een half jaar. Toen was het ideaal grotendeels bereikt. Dankzij de onvermoeibare inzet van de predikant, die in elke aflevering nauwkeurig verantwoordde wat hij ontvangen had, variërend van fl. 1,28 aan opgespaarde halve centen van de kinderen der Christelijke School te Rotterdam tot een spons, een zeemlap, een werkdoekje en een dweil (*De Saambinder*, 28 juli 1927). Met dankbaarheid vermeldde hij de giften, gaven en collecten, die inclusief toegezegde leningen gemiddeld per maand zo'n vijfhonderd gulden bedroegen, in het licht van de heersende tijdsomstandigheden – de malaisetijd, ook wel crisisjaren genoemd – bepaald niet weinig. Met enige wrevel schreef hij ook zijn teleurstelling van zich af, als er weinig te verantwoorden was. Ook toen de school er al was en hij aandacht vroeg voor het zo noodzakelijke onderhoud. 'Ik heb ditmaal niet veel te schrijven, al denk ik te meer. Mijn gedachten gaan over de vrienden, die ik in de gemeenten heb, en die wel wat kunnen geven, doch zich stil houden. Waarom? Denkt gij niet aan de zorgen, die het onderhoud der school geeft? Laat gij het dragen ervan aan anderen over? Gij zijt in dezen niet te prijzen.' (*De Saambinder*, 25 oktober 1934). Wat kon hij scherp zijn als ergens de collecte tegenviel! 'Kleeding, sigaren, cigarettten, chocolade, reken eens! Zeg nu niet: "Jij gunt een arm mensch niks, want dat is onwaar. Doch ik heb nu een parallel getrokken, en toen ben ik tot het besluit gekomen dat een preek getaxeerd wordt gemiddeld op drie centen; een sigaar kost acht centen. De waarde van een preek staat bij velen verre beneden een sigaar! (...) Vraagt het u af wie de hoogste plaats in uw ziel inneemt, het vlees of de dienst des Heeren.' (*De Saambinder*, II november 1926).

Soms was hij enthousiast over een collecteopbrengst. 'Tot onze blijdschap vermel-

Dr. A. Kuyper

den wij niet alleen gehouden collecten te Oudemirdum en Nijkerk, maar ook een gift van V.W. uit Middelburg van honderd gulden. Er zijn nog vrienden, die wat missen kunnen'. (*De Saambinder*, 23 augustus 1934), en 'Ik werd meermalen verrast als mijne verwachtingen gering waren' (*De Saambinder*, 13 september 1934). Wat was hij verheugd toen op 13 januari 1927 de Theologische School officieel werd geopend, een ruim gebouw met een bibliotheek van circa duizend boeken. De eerste vier boeken werden geschonken door Lena en Frans de Kok uit Nieuwdorp. Kort daarna werd via ds. R. Kok 35 gulden uit Aagtekerke ontvangen, bestemd voor de biblio-

theek. Dat geld kwam goed van pas; ds. Kersten had zojuist een 'goede partij' gekocht voor vier tientjes. Die had hij voorgeschoten, uit eigen zak.

De bijdragen voor het schoolmeubilair waren soms weinig. Het gebeurde eens dat voor dit doel maar één gulden werd ontvangen van een weduwe uit Leiden, en uit Rock Valley één dollar. 'Gaan nu de handen slap hangen? Slechts fl. 3,45 werd mij toegezonden; en dat terwijl er zooveel noodig is. Kunnen wij dan eenvoudig meubilair missen? Het doen zonder boekenkasten? Zonder tafels? Zonder stoelen?' Toch kwam het geld er, zodat meubelmaker C.H. Kleinbloesem van de Boergoenschenvliet 107 te Rotterdam op 12 januari 1927 zijn rekening met een gerust hart kon indienen. Een boekenkast, acht fauteuils, zes stoelen en vijf tafels, alles bij elkaar voor fl. 1.105,80. En woninginrichter Muilwijk van de

Goudscherijweg 10-12 ontving eveneens zijn geld voor de stoffering, fl. 1.086,57. En dat alles, menselijkerwijs gesproken, door de onvermoeibare inzet van ds. Kersten. De tegenstand die hij jarenlang moest meemaken, ebde spoedig weg. Hij legde de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de school bij de gemeenten: 'Ik blijf uw arme school verzorgen', schreef hij (*De Saambinder*, 10 januari 1935). *Uw* arme school, schreef hij met nadruk. Niet de school van Kersten, maar gemeenschappelijk eigendom.

Klokkenist

Werden alle activiteiten die ds. Kersten ontplooidde stuk voor stuk door hem bedacht? Dr. Abraham Kuyper werd de klokkenist der kleine luiden genoemd. Ook wel Abraham de Geweldige. Ds. Kersten was ook zo'n klokkenist voor nóg kleinere luiden, leek wat op Kuyper en kopieerde op kleiner formaat het een en ander:

Kuyper had zijn ARP – Kersten zijn SGP, Kuyper zijn Standaard – Kersten zijn Banier, Kuyper zijn Vrije Universiteit – Kersten zijn Theologische School, Kuyper zijn Heraut – Kersten zijn Saambinder, Kuyper zijn Gereformeerde Kerken – Kersten zijn Gereformeerde Gemeenten.

Beiden hadden iets demagogisch, beiden waren politicus, beiden waren auteur van een catechismusverklaring, van prekenbundels en van een dogmatiek, hoewel Kuyper slechts de grondstoffen daarvoor aanleverde. Beiden waardeerden de kerkgeschiedenis en... de oudvaders. Wat dat laatste betreft: Kersten praktisch zonder voorbehoud, Kuyper wat meer gereserveerd. Deze overeenkomsten zorgden voor enige argwaan in Kerstens achterban. Die hij met steekhoudende argumenten wist op te heffen.

Geen toegang tot de preekstoel

Kersten had te strijden tegen eigen gelederen. Niet alleen rond de Theologische School en voor een geordend kerkelijk leven, maar evenzeer met betrekking tot zijn politieke aspiraties. Een predikant hoort niet in de volksvertegenwoordiging, was de opinie van velen. Toen ds. Kersten de door hem op 24 april 1918 te Middelburg opgerichte Staatkundig Gereformeerde Partij daadwerkelijk ging vertegenwoordigen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, mocht hij niet meer in Rijssen preken. De gezaghebbende ouderling Arend Baan, directeur van een steenfabriek en nota bene zelf wethouder voor dezelfde politieke partij en loco-burgemeester, verbood hem de toegang tot de preekstoel. En in Meliskerke, waar men dierbare herinneringen koesterde aan de tijd dat Kersten daar oefenaar was, werden ambtsdragers die SGP stemden, onder censuur gezet en weigerde ds. Fraanje om die reden het Heilig Avondmaal te bedienen. Meliskerke, de plaats die

N^o.....

Ontvangen van Den Heer Kerssen te Meliskerke
de Somma van ~~fl 2,05~~ vijf cents
wegens vrijdom van Tol van den Melis-
kerkschen straatweg over het jaar 1905
voor eigen bedrijf
Meliskerke den 2 januari 1905.
f. 2,05 A. Poppe

Kwitantie

'den Heer Kerssen' vrijdom van tol van den Meliskerkschen straatweg over het jaar 1905 voor eigen bedrijf' verleende, voor een bedrag van fl 2,05 (een fotokopie van de kwitantie werd ontvangen van ds. D.W. Tuinier uit Aagtekerke, 6 februari 2008). Meliskerke, waaraan de predikant met weemoed terugdacht en de zegen op zijn oefenaarschap en preken mocht ervaren, streed met ds. Kersten voor de Staatkundig Gereformeerde beginselen. Anderen streden niet mee. Ook ds. Gijsbertus van Reenen distantieerde zich van het politieke streven van ds. Kersten. Hoewel ik de juistheid niet heb kunnen verifiëren, hoorde ik jaren geleden uit betrouwbare bron dat ten tijde van de Kamerverkiezingen ds. Van Reenen voor het raam van zijn woning aan de Hooge Rijndijk 96 te Leiden een biljet van de Anti-Revolutionaire Partij had opgehangen, om zodoende zijn afkeer van het kamerlidmaatschap van ds. Kersten publiekelijk te maken. Schriftgebonden politiek was noodzakelijk, maar niet via kamerleden die een roeping tot predikant hadden en herder en leraar van de gemeente behoorden te zijn, zo luidde het argument van ds. Van Reenen. De controverse tussen beide predikanten bereikte een triest dieptepunt toen er een bericht in *De Saambinder* verscheen dat ds. Van Reenen niet langer meer in dit blad zou schrijven, de vele lezers die uitkeken naar zijn volgende aflevering van Bart en Kees ten spijt. Men las liever de eenvoudige samenspraken van Van Reenen dan andere artikelen. Hier moest ds. Kersten bakzeil halen. In het volgende nummer van *De Saambinder*, van 26 november 1931,

schreef hij: 'In de vorige Saambinder werd meegedeeld dat Ds. G. van Reenen niet meer in dit blad schrijven zou. Een gerezen misverstand is intusschen opgelost en dus zal B. (art) en K. (ees) weder als voorheen verschijnen.' De dreiging dat ds. Van Reenen met behulp van en op verzoek van zijn talloze vrienden met een eigen blad zou uitkomen, deed ds. Kersten als hoofdredacteur het ergste vrezen... Dát moest voorkomen worden!

'Eenige diepe indrukken'

We komen als het over strijd gaat nog een stapje dichterbij het kerkelijk huis: de strijd die hij voerde met ds. R. Kok, de beminnelijke predikant van de Gereformeerde Gemeente te Veenendaal. Beminnelijk – autochtone Veenendalers en ook vele anderen willen nog steeds geen kwaad woord horen ten aanzien van de persoon van ds. Kok. Zijn buitengewone inzet voor het gemeentelijke wel en wee staat nog steeds in hoog aanzien, in en buiten Veenendaal. Met name is zijn betekenis voor velen tijdens de oorlogsjaren het dankbaar memoreren waard. Maar dáárover liep de strijd ook niet, hoewel de meningen in enkele opzichten botsten. Het ging ds. Kersten niet over wat ds. Kok in de oorlog heeft betekend, maar over wat hij schreef en sprak en preekte. De kwestie Kok heeft ds. Kersten bedroefd en verontrust. In een brief van 19 juni 1944 aan ds. Fraanje vraagt hij zijn medewerking voor het afnemen van de examens, "in het belang van de gemeenten en van Aangeenbrug en Rijksen in het bijzonder, die hun studiën hebben volbracht, terwijl vele gemeenten uitzien naar dezen tijd, om een beroep uit te brengen." Verder schreef hij, doelend op de opvattingen van ds. Kok: 'Ik heb met eenige diepe indrukken van de dierbare Borgstelling van Christus niet anders kunnen vasthouden dan dat Hij alleen voor Zijn uitverkorenen alle weldaden heeft verdiend en ze ook aan hen alleen toepast. Verwerving en toepassing kunnen van elkander niet gescheiden worden. Ik kan niet anders leren. En het is mij onmogelijk om de verworpenen uit de zoenverdiensten van Christus te laten leven. Zij worden roovers genoemd van het goed der rechtvaardigen. Hoe kan iemand zeggen: "Ik dank bij de geboorte van een kind, dat dit is om Jezus' wil", gelijk ik vernomen heb, dat gezegd is. Laat men mij dan maar als een ketter afzetten, doch ik kan met zulke dankzeggingen mij niet vereenigen. En ik ben ervan overtuigd, dat gij evenmin iets tekort doet of zoudt willen doen aan het bloed van Christus. Geen druppel is voor de verworpenen vergoten; geen dronk koud waters is hun door Christus verworven, dan hadden zij er recht op en dat hebben zij niet. Het zou het bloed van Christus onrein achten zijn, zoo wij het maar enigszins tot de verworpenen gingen rekenen; noch rechtstreeks, noch zijdelings is er iets voor hen bij. En als wij het daarover nu geheel eens zijn, wat ik volkomen vertrouwd, zouden wij de kerk dan in zulke moeilijkheden brengen, als

nu dreigt? Stap nu over uw bezwaren persoonlijk heen en laat ons donderdag saamkomen. Toen ik mij vast voorgenomen had verleden jaar niet op de vergadering (van het curatorium, JM) te komen, hebt gij mij opgebeld en ik ben gegaan. Laat ditmaal mijn vriendelijk verzoek u bewegen de orde te houden. Gij kunt het den studenten vragen, dat zij niet anders geleerd hebben dan dat Christus alleen voor de uitverkorenen alle weldaden verworven heeft en dat zij zich vast wenschen te houden aan de uitspraak der Synode. Hebt gij bezwaar Aangeenbrug en Rijkens beroepbaar te verklaren? Verlaat den wachttoren niet, br. Fraanje! Ik heb u, toen u ernstig ziek was, gevraagd: "denk aan de gemeenten!" en ik herhaal het, die op uw harte bindend. Ik ben zwak. Vannacht was ik weder zeer droevig gesteld naar het lichaam; mijn hope is, dat uw hart geneigd zal worden, om de zaken af te werken; en als het moet, verkorten wij de examens." De verhouding tussen de predikanten Fraanje en Kersten bleef goed. In een andere brief van 1 augustus 1944 schreef ds. Kersten vanuit Leusden aan zijn ambtsbroeder in Barneveld: "In de eerste plaats moet ik vriendelijk bedanken voor de heerlijke kaas; wij hebben de helft medegenomen naar Rotterdam en er maar dadelijk van geproefd". En in een ps-je: "Als ik benzine had, kwam ik nog eens praten; maar op heden kan het niet". We willen de controversiële kwestie met ds. Kok verder maar laten rusten; het gaat in deze context immers niet over ds. Kok, maar over ds. Kersten.

Interieur Boezemsingelkerk ten tijde van ds. Kersten

Scherp

Over zijn eigen leven deed hij af en toe enkele mededelingen. Toen hij zich de tijd herinnerde dat hij onder ds. C. Pieneman in Den Haag kerkte, schreef hij: 'Hij kon zo scherp preken. Hoe scherper hij alles afsneed, hoe liever ik het had, want ik zeide: Alles moet eraan. En op een nacht – dat plaatsje zal ik nooit vergeten – sneed de Heere mij van mijn eigen leven af en mocht ik in Christus een verzoend God ontmoeten. Toen ben ik op mijn knieën voor mijn bed gezonken en 's morgens lag ik daar nog. O, mensen, wat is er in God een zaligheid om als een verloren zondaar met God verzoend te worden!'

X te Y

Dominee Kersten – we doen maar hier en daar een greep uit het vele – was niet mals in woord en geschrift. Wie kennis neemt van de oude jaargangen van *De Saambinder*, verbaast zich over zijn wijze van argumenteren. Helder, betogend, beslist, scherp. Vraagstellers konden in de vragenrubriek er stevig van langs krijgen. "Op uw vraag kan ik zonder meer niet antwoorden. Ik heb om waarde-loozen strijd te mijden, niet op alle zouteloze praatjes geantwoord. Dat is mijn gewoonte niet." (*De Saambinder*, 24 maart 1932). Soms... als de vraagsteller zich verschool achter de initialen X. te Y. waren deze initialen in werkelijk anders en moesten ze luiden: G.H.K. te R. Dan stelde de predikant zélf een vraag, als hij van mening was dat die het algemeen kerkelijk nut bevorderen kon.

Dauwtrappen en dagboeken

Nu is het niet onze bedoeling om in deze brochure de loftrompet over ds. Kersten te steken, hoewel hij heel veel lof verdiend heeft. Hij was mens en bleef mens en als iémand zich daarvan bewust was, dan was hij dat wel. Ook hem was niets menselijks vreemd. We volgen hem ook niet in alles. Hij was nogal eens ergens op tegen, waarover wij nu de schouders ophalen. Enkele voorbeelden? Hij was tegen... dauwtrappen. Zijn motivatie? Dat gebruik was door en door rooms en had met de vroegmis te maken. Hij was tegen... de invoering van de zomertijd. Tegen... het lezen van preken van ds. Philpot in de leesdiensten. Tegen... dagboeken: "k Heb met dagboeken toch nooit veel opgehad, dus lees ik liever een preek van Comrie" (*De Saambinder*, 27 maart 1924). Tegen... jongelingsverenigingen die niet onder ambtelijk toezicht stonden. Tegen vaccinatie, tegen verzekeringen, tegen het vrouwenkiesrecht. Tegen de zondagstrein. Tegen vergeestelijken, zoals kruisdominee Cornelis van den Oever in zijn uitgegeven preken deed, en William Huntington over wie hij in een recensie van diens boek *Het verlies en het herstel van het Beeld Gods in den mensch* het volgende schreef: 'Niet altijd zijn zijne verklaringen even Schriftuurlijk. Zoo b.v. betwijfel ik of het aangaat de vijf zalen

van Bethesda te vergeestelijken. Doch ter zaken. In Huntingtons werkjes ligt een rijke uitstalling der genade in een arm zondaar verheerlijkt; en dat maakt die werkjes bekoorlijk.' Hij was ook tegen... bekeringsgeschiedenissen. Tot op zekere hoogte, althans. Er waren gunstige uitzonderingen. We moeten ook éerlijk zijn in deze bloemlezing en niet uitsluitend op het positieve inzoomen, alsof er geen schaduwkanten aan hem kleefden. Die gaan we niet uitvergroten, maar ook niet verdoezelen. Dat zou de eerlijkheid schaden. Regelmatig keurde hij in recensies het lezen van bekeringsgeschiedenissen af. 'U kunt beter de werken van Justus Vermeer lezen', schreef hij. Ja, die waren hem dierbaar, vanaf het moment dat hij ze van zijn ouders op zijn twaalfde verjaardag kreeg. Die boeken las hij, ook als het tegen middernacht of zelfs nog later was. Maar het lezen van bekeringsgeschiedenissen? Nee. Totdat... N.V. Drukkerij De Banier uit de Dunantstraat 34-40 te Rotterdam, met als directeur Sam Kersten, de oudste zoon van de predikant, het bekeringsverhaal van Plonia Hoogenboezem-Biemonde uit Waddinxveen uitgaf. Dat boek kreeg een ongebruikelijke en hartelijke aanbeveling.

Mooie praatjes

Ds. Kersten recenseerde talloze boeken. Verscheidene uitgevers wisten het adres aan de Boezemsingel te vinden. Was het degelijke kost, dan kwam er een hartelijke aanbeveling. Was het met een Kuyperiaanse geest doortrokken, dan niet. "Als wij een boek aanbevelen, wil dat niet zeggen, dat wij alles onderschrijven wat erin staat." (*De Saambinder*, 14 januari 1932). Hij raadde een secretaris van een jongelingsvereniging af om de bijbelverklaring van Patrick, Polus en Wels en die van J. van Nuys Klinkenberg aan te schaffen en adviseerde Matthew Henry als de beste verklaring. Wat een aanbeveling moest worden, werd een afkeuring. En soms ongezouten: "Ik begrijp niet dat één drukker zulk werk durft afleveren. En dan kost dit werkje van 22 bladzijden niet minder dan 45 cent. Geen kleinigheid! Zulk werk kan ik niet aanbevelen. Slecht en duur." (*De Saambinder*, 28 januari 1932, betreffende de bekeringsgeschiedenis van Johannes Hartog in Spakenburg, voor wie ds. Kersten hoge achting had). Ds. Kersten wond nergens doekjes om, hij was in woord en geschrift recht op de man af. Ging er iemand over de schreef, dan waarschuwde hij voor de gevolgen. Zo verging het J. Otten, de directeur van de plaatselijke spaarbank in Sliedrecht. De bankdirecteur ging er met het spaargeld van de inleggers vandoor. En dat terwijl hij als gemeenteraadslid aller achting en vertrouwen genoot. Ds. Kersten vatte toen het plan op om een eigen bank voor de Gereformeerde gezindte op te richten. Dat bleef een onvervulde wens. Het plan werd nooit gerealiseerd. Eveneens waarschuwde ds. Kersten 'tegen de praktijken van een zoon van een ouderling van een onzer Gemeenten. Hij beweert dominé te zullen worden; spreekt van de Theol. School; van de docenten en studenten,

enz. en zoekt gelden los te maken. Van een plaats berichtte men mij dat hij was vertrokken zonder zijn logies te voldoen. Laat het nu eens voorgoed gezegd zijn, dat men geen gelden leent aan onbekenden, ook niet al verkoopen zij nog zulke mooie praatjes. Bij herhaling vlogen verschillende personen er in door reisgeld te verstrekken; voorschotten te verlenen; enz. Het is niet mogelijk telkens te waar- schuwen. Ieder zij op zijn hoede; want het blijkt wel, dat sommigen voor niets staan.' (*De Saambinder*, 14 juli 1927).

Groeten

Dominee Gerrit Hendrik Kersten – wat hééft hij gepreekt, geschreven, gestreden, gewaarschuwd. Wat hééft hij ook gedoceerd. Voor er sprake was van een schoolge- bouw waarin hij de studenten kon onderwijzen in de theologie, gebeurde dat in de pastorie van de beide docenten, ds. W. den Hengst en ds. Kersten. Eerst in zijn pastorie aan de Grintweg 26 (boven de voordeur vermeldde een gevelsteen in kapitale letters het woord 'pastorie') te Yerseke, later – om ongestoord les te kun- nen geven en gevrijwaard te zijn van allerlei onverwachte bezoekers die inbreuk maakten op de lessen – in de woning van diaken Cornelis Hartoog in de Kerkhoekstraat. Toen de bezoekers dat adres óók spoedig hadden gevonden en

Pastorie Yerseke

daar aanklopten met allerlei voorwendsels zoals: "Ik kom u de groeten brengen van die en die", of, nog een beter alternatief: "dominee Kersten, ik heb hier een paar oude boeken die u misschien wel kunt gebruiken bij het lesgeven", werd naar een onderkomen wat verder weg gezocht. Dat was het boerderijtje van ouderling Willem Meijaard in de buurtschap Zoute onder Yerseke. Daar was het redelijk rustig voor de docent. Het was in die tijd immers iets geweldigs als je op een verjaardag kon vertellen dat je dominee Kersten had gesproken... je kreeg meteen alle belangstelling!

Openluchtcollege

Kersten kon improviseren. Als lid van de volksvertegenwoordiging moest hij veelvuldig in de parlamentsgebouwen in Den Haag vergaderen. Dan gebeurde het wel dat hij met de beide studenten M. Heikoop en W.C. Lamain een bepaalde tijd afspraak waarop ze hem konden aantreffen in een park in Den Haag. Ze kregen dan bij mooi weer een openluchtcollege op een bankje. Ziet u het voor u? Ds. Kersten tussen zijn twee studenten in, het lesmateriaal op de knieën. Drie zwarte hoeden op een rijtje... Daarnaast gaf de docent ook praktijklessen: het is bekend dat hij, als er in de Boezemsingelkerk door studenten een proefpreek werd gehouden, onder het spreken van de nerveuze student opstond, de kerk verliet en de deur hard achter zich dicht liet vallen. Om vervolgens met enig kabaal weer binnen te komen. Dit om de studenten er vast op voor te bereiden dat ze dit soort verstoringen kunnen meemaken als ze in de gemeenten voorgaan. Ook drukte hij hen op het hart om een gewone kerkdienst niet langer dan anderhalf uur aan te houden. De meeste studenten waren bevreesd dat ze geen uur achtereen zouden kunnen spreken. De praktijk wees anders uit, zodat ds. Kersten zijn leerlingen adviseerde: "Je hoeft niet om uitbreidende, maar om inperkende genade te vragen."

Overbezet

Zijn leven was over- en overbezet. Soms schoot het ambtelijke werk er wat bij in. Toen op 4 november 1931 het huwelijk van Jacob Cornelissen en Jannetje Cornelia van Poortvliet in de Boezemsingelkerk moest worden bevestigd, was de pastor loci niet beschikbaar. Hij had die dag drie Dankdagdiensten in Yerseke. Vergeefs benaderde men andere predikanten. Geen nood; het huwelijks is geen sacrament en de kerkenraad wees ouderling K. van Essen aan, die het huwelijk bevestigde.

En het was nacht

In de politiek maakte ds. Kersten naam. Hij wist zich kennelijk geroepen tot getuigen in 's lands vergaderzalen. Het is slechts twee kamerleden te beurt gevallen dat

'S LANDS STUURMAN

STEMT H. COLIJN N° 1 VAN LIJST 27

een nacht naar hen genoemd werd: we kennen 'de nacht van Kersten' en een 'nacht van dr. W.K.N. (Norbert) Schmelzer' in 1966. Tegelijk met ds. Kersten deed in 1922 een boerenzoon uit Haarlemmeer zijn intrede in de Tweede Kamer: Hendrik Colijn, die al eerder twee jaar minister van Oorlog was geweest. Colijn, oudkapitein van het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger en zoon van een Gereformeerde ouderling, werd in augustus 1923 minister van financiën. Bij deze gelegenheid werd hem door ds. Kersten een bijzonder welkom toegeschreven in *De Banier* van 16 augustus 1923: 'Ons land kan met blijdschap erop zien, dat de Heere Colijns hart

bewerkte om de "ontredderde zaak" over te nemen en zich beschikbaar te stellen voor het moeilijk, ondankbaar ministerie van Financiën. Schenke de Heere den nieuwen minister voortdurend besef van eigen krachteloosheid voor de gewichtige taak die hem wacht; zij Jacobs God zijn hulpe en gebruike de Heere hem voor ons diep gezonken land.'

In de lijn van de Christelijk-Historische Unie verzette hij zich meteen na zijn intrede als kamerlid tegen het gezantschap bij 'de Heilige Stoel'. In een van zijn eerste redes in het parlement, op 14 december 1922, liet hij geen twijfel bestaan over zijn diepe afkeer van wat genoemd werd 'het gezantschap bij de paus'. We gaan hier niet diep op in, de feiten zijn bekend. Op 11 november 1925 diende ds. Kersten een amendement in bij de behandeling van de begroting van Buiten-

landse Zaken. 't Was 's nachts half één. De meeste kamerleden waren naar huis en ook de publieke tribune was leeg. Na dit amendement beklom monseigneur W.H. Nolens van de Rooms-Katholieke Staatspartij het spreekgestoelte. Dreigend deelde hij mee dat het aannemen van dit amendement zou leiden tot een kabinetscrisis, omdat de roomse ministers Bongaerts, Koolen, Lambooi en Welter zouden opstappen. Even na één uur in de middag van de elfde november vond de stemming plaats. Met 52 stemmen voor en 42 tegen werd het amendement aangenomen. De 'nacht van Kersten' was een feit en daarmee was het kabinet gevallen.

Geen zee te hoog

Er werd een schimpdicht op deze gebeurtenis gemaakt. De ons onbekende dichter verwoordde zijn aversie tegen ds. Kersten op grove wijze:

Kersten op het oorlogspad

Op den elfden van November,
Op den wapenstilstandsdag,
Hesen ze daar in het Haagje
'n Zwart gekruiste oorlogsvlag.
Kersten, wien geen zee te hoog gaat,
Politiek zo groen als gras,
Voor wie zelfs de allerfijnste
Nimmer fijn genoeg en was,
Kersten, die de katholieken
Haat met dodelijke haat,
Vond in rood' en liberale stemmen
Makkers in 't vereende kwaad.
"Geen gezantschap duld ik langer
Bij den pauselijken Stoel!
Ook in Rome dient te heersen
't Zuiver Calvinistgevoel!"
Kersten heeft als superchristen
Weer een reuzenzet gedaan
En hij heeft een steen gesmeten
Door een ruit van 't Vaticaan.
Maar een ieder die het hoorde
Heeft, nadenkende, gezeid:
"Dit is Neêrland op zijn smalste,
Groot in onverdraagzaamheid!"

Het zij zo; niet alles in dit schotschrift is bezijden de waarheid. Inderdaad was voor ds. Kersten geen zee te hoog, omdat hij wist dat er Eén is Die de winden en de golven gehoorzaam zijn en Die de zee en het droge geformeerd heeft.

In het duister preken

Ds. Kersten was in de Tweede Kamer niet geliefd. Op de bankjes in het kamergebouw stonden asbakjes en glaasjes water. Zijn tegenstanders deden eens as in zijn glas. Als hij soms tijdens het spreken hees werd, kon hij niet drinken en zou hij zijn betoog wel stoppen, zo hoopte men. In zijn standpunt met betrekking tot de zondagsheiliging stond hij hoegenaamd alleen. Men wist wat er stond te gebeuren als ds. Kersten zijn zin zou krijgen: geen treinen op zondag, alle cafés en winkels dicht, auto's en fietsen niet repareren op Gods dag. Voor apotheken werd een uitzondering gemaakt. Dr. L. de Jong vermeldt de vraag: wat te doen als een kerk-ganger onderweg naar de kerk een lekke band zou krijgen? "Dan gaat hij verder maar lopen", was het antwoord van ds. Kersten. De volgende vraag die De Jong weergeeft was wat er zou moeten gebeuren als op zondag het licht in de kerk zou uitvallen. "Dan maar in het duister preken". Op een vraag of het geoorloofd is om op zondag met de auto naar de kerk te gaan, kwam het antwoord in *De Saambinder*: "Ik zelf loop des Zondags met geheel mijn gezin naar de kerk. Meermalen predikte ik 2 maal in de omgeving en liep dan ruim 2 uren om 's avonds nog weder in Rotterdam voor te gaan. Maar ik doe dat niet, omdat ik zelf bezwaar heb te rijden, gelijk vele leeraren doen. Onze vaderen zeiden nadrukkelijk, dat tot de heiliging van den rustdag behoort het ter kerke gaan, ook met gerei als men niet lopen kan." (*De Saambinder*, 10 oktober 1935).

Een roede Gods

We laten de oorlogsjaren grotendeels rusten. Daarover is veel gepubliceerd en lang niet altijd ten gunste van ds. Kersten. Vaak gaat men voorbij aan zijn afwijzen van het lidmaatschap van de NSB. Toen op 30 januari 1936 de Noordelijke Particuliere Synode te Rotterdam-Zuid bijeenkwam, werd een vraag van de classis Rotterdam aan de orde gesteld: 'of mensen die uitgesproken lid zijn van de N.S.B. toegelaten kunnen worden tot het afleggen van belijdenis in de Geref. Gemeenten. De Synode, hoewel veroordeelend het beginsel der N.S.B., acht het echter noodig ter voorlichting van de gemeenten, een commissie te benoemen, die over deze zaak een volgend jaar zal rapporteren. Zij zal bestaan uit de leeraren Ds. G.H. Kersten, Ds. J. Fraanje, Ds. R. Kok, Ds. A. de Blois en Ds. W.C. Lamain.'

Het lidmaatschap van de NSB was in strijd met het vijfde gebod van de decaloog, zo constateerde de kerkenraad van de Boezemsingelgemeente. Onder presidium

van ds. Kersten wordt in de kerkenraadsvergadering van 30 november 1945 besloten een lid schuldbelijdenis te laten doen. De man is lange tijd 'sympathiserend lid der N.S.B. geweest', zo werd genotuleerd.

Hoewel navraag bij de enige nog in leven zijnde dochter van ds. Kersten en bij enkele hoogbejaarden die tijdens de oorlogsjaren aan de Boezemsingel kerkten niet resulteerde in een heldere bevestiging, bereikte mij onlangs het bericht dat er tijdens een razzia een aantal joden door ds. Kersten werd verborgen in de ruimte onder de royale preekstoel van de Boezemsingelkerk. Dit is nauwelijks bekend geworden; men sprak immers niet over zulke geheimen toen de vijand in stad en land er niet voor terugdeinsde om represaillemaatregelen te treffen en onschuldigen op verschrikkelijke wijze om te brengen. Ook ds. Kok heeft op deze wijze mensen verborgen.

Ds. Kersten zag de Duitse tiran als een roede in Gods hand, waarmee Hij ons land en volk tuchtigde vanwege het verzaken van Zijn wetten. Dat betekende niet dat hij de bezetter slaafs gehoorzaamde. Integendeel: in een brief van 17 februari 1941 deed ds. Kersten verslag van zijn weigering om te collecteren voor de zogenaamde Winterhulp. Hij moest zich verantwoorden bij de Sicherheits-Polizei. "Ik heb vrijmoedig gesproken dat ik Nederlander ben en men van ons niet eischen kan den vlag uit te steken over de bezetting. Maar dat ik het in het belang van het volk acht, zich te onderwerpen om erger te voorkomen en omdat wij buiten staat zijn ons te verdedigen en oorlog te voeren. Oranje zit ons in het bloed van de dagen onzer landsgeboorte af". Dat ons land inderdaad zich niet kon verdedigen vanwege gebrekkig oorlogstuig en onvoldoende opgeleide soldaten werd tegenover schrijver dezes op 20 januari 2005 bevestigd door jonkheer J.J.G. Beelaerts van Blokland, brigadegeneraal der cavalerie. 'Om erger te voorkomen', aldus ds. Kersten, die acht maanden eerder de verwoesting van grote delen van Rotterdam door het bombardement moest aanzien, waarbij ongeveer 880 mensen omkwamen, ruim 78.000 burgers dakloos werden en 24.978 woningen in vlammen opgingen.

In augustus 1945 was ds. Kersten woordvoerder-secretaris van een commissie, waarin naast hem ook de predikanten A. van Stuijvenberg en A. Verhagen zitting hadden.

Deze commissie schreef alle kerkenraden van de Gereformeerde Gemeenten aan om gelden, huisraad en kleding in te zamelen, want 'door de schrikbarende verwoestingen, die de Duitschers hebben aangericht, zijn bij vernieuwing zeer velen van huis en goed totaal beroofd'. Ook de familie Kersten ontkwam niet aan de hebzucht van de Duitse roofvogels. Zij stalen een groot Perzisch tapijt. Daarbij had de bezetter ook de auto van de predikant 'gevorderd', eufemistisch uitgedrukt.

*Westersingel Rotterdam,
pastorie en Theologische
School*

Bijbelse kunst

Ds. Kersten was kunstliefhebber. In Rotterdam was een kunstkenner, die hem adviseerde met betrekking tot aankoop van oude schilderijen. Die met een bijbelse voorstelling hadden zijn bijzondere interesse: Jozua en Kaleb met de druiventros, Petrus in de gevangenis en Juda met Thamar, geschilderd door Adriaen van Nieulant. Deze oude meesters zijn niet geroofd door de kunstminnende bezetters.

De pastorie aan de Westersingel 64 – een villa met een zeer bijzondere allure en grandeur – had ook te lijden onder de verniel- en roofzucht van de Duitsers. In dit pand was na de verhuizing van de Boezemsingel tevens de Theologische School gevestigd. Tijdens de Generale Synode van 29 juni 1944 verzuchtte ds. Kersten: 'Wel trof ons een zware slag, doordat het gebouw aan de Westersingel 30 April 1942 gevorderd werd door de Duitse Weermacht en dit binnen 24 uren moest verlaten zijn, terwijl het, hoewel thans ledig staand, nog steeds niet wordt vrijgegeven (...). Te vreezen is dat het mooie gebouw aan de Westersingel zeer veel geleden heeft, terwijl bericht is ingekomen van ontvreemding van een der kostbare kleeden...'. 'Het mooie gebouw'... daar was geen woord van overdreven. Gelegen aan de toenmalige Goudkust van de stad, voorheen eigendom van de schatrijke tabaksgrossier G.L.M. van Es die in dit pand regelma-

Puthoek, Waarde

tig prins Hendrik ontving. Het interieur laat zich nauwelijks beschrijven; er was een groene en een rode salon en een hal met daarin een fontein met een water spuitende, bronzen slang. In deze royale hal werd op 7 september 1948 ook het lichaam van ds. Kersten opgebaard om de vele gemeenteleden en vrienden gelegenheid te geven afscheid van de geliefde overledene te nemen. Twee ongehuwde zusters van mw. Kersten, Adriana 'tante Jaantje' en Stoffelina hadden samen een kamer waar ze de winters doorbrachten, terwijl ze in de zomer op de familieboerderij Puthóék (met de klemtoon op de tweede lettergreep!) in Waarde woonden, waar ds. Kersten graag verbleef en waar hij ook is overleden.

Goudvondst

Ds. Kersten was een bemiddeld man. Zijn vader, eerst wachtmeester der cavalerie, later middenstander, was niet armlastig. De rijkdom zat echter in de schoonfamilie Wisse. Schoonvader Samuël Wisse was eigenaar van een kapitale boerderij met veel grond te Kapelle. Toen hij deze boerderij wilde uitbreiden of vernieuwen, trof hij bij het uitgraven in de grond een pot met gouden munten uit de Spaanse tijd aan. Deze goudvondst stelde hem in staat om voor al zijn zoons een boerderij te kopen.

In politiek opzicht dachten Wisse en zijn schoonzoon Kersten niet eensluidend: Wisse was een ARP-man. Zijn zoon, ook een Samuël Wisse, was voor deze partij lid van de Provinciale Staten in Zeeland. Dat gaf overigens in de familiale betrekkingen geen verwijdering. Men respecteerde elkaars standpunten. Het feit dat ds. Kersten zoon Jan als tweede voornaam Wisse gaf, zegt wel iets over de verhouding met zijn schoonvader.

Hoewel ds. Kersten royaal bedeed was met aardse goederen, was hij vrijgevig. Enkele malen stelde hij zelf voor om zijn honorarium als predikant te Rotterdam te verlagen. Tijdens de oorlogsjaren schonk hij aan een vereniging van onderduikers in Rotterdam-Zuid, die bestond uit leden van de Gereformeerde Gemeente, enige tijd wekelijks vijftig gulden.

Ds. Kersten kon relativeren. Hij was bijzonder verheugd vanwege de groei van de gemeenten in de Maasstad. In Rotterdam-West werd een kerkgebouw betrokken, in Zuid en Centrum moest de bestaande kerk fors worden uitgebreid. Maar hij beseftte dat het om het Woord des Heeren ging en niet over steen en hout. Toen

Drie zusters van mw. Kersten-Wisse: Janna, Adriana en Stoffelina

*Samuel Wisse, vader van mw. Kersten
(schoonvader ds. Kersten)*

*Maria Wisse-Blok, moeder van mw. Kersten-
Wisse (schoonmoeder ds. Kersten)*

Ds. Kersten als reserve-veldprediker

hij op 24 januari 1930 een toespraak hield ter gelegenheid van de ingebruikname van het kerkgebouw in Krabbendijke, zei hij: "Want beter zou het zijn in een schaphok om het Woord Gods, dan in een kerk van goud, waar de leer der Waarheid wordt verloochend. (...) Gods Woord veracht de wijsheid der wereld als dwaasheid voor God. Met één pennestreek vaagt dat Woord weg de groote koppen der wereld. Wat zijn Schopenhauer en Hartmann en Goethe en zoveel meer voor wie de wereld zich in het stof werpt? Zij zijn vergaan en hun werken met hen. Maar het Woord Gods, dat hun werken voor leugen en bedrog verklaart, bestaat in der eeuwigheid."

Straatnaamgeving

We gaan voorbij aan de zuiveringscommissie, die het de predikant belette om terug te keren in de landelijke politiek en die op alle fronten ónzuiver

handelde. Nota bene op grond van een anonieme beschuldiging uit eigen gelederen, een schoolhoofd in Den Haag. Ds. Kersten lichtte in een brochure zijn standpunt toe, maar daarmee werd niet voorkomen dat de smet op zijn blazoën bleef en er zelfs na meer dan zestig jaar nog enkele vlekken bijkomen. Ondanks dat hij met ingang van maandag 11

september 1939 als reserveveldprediker onder de wapenen was gekomen, ondanks het feit dat er na de bezettingsjaren in voor zover ons bekend drie burgerlijke gemeenten in ons land een straatnaam naar hem is genoemd, bleef zijn naam beoedeld (Zwijndrecht: Ds. Kerstenplein, Gorinchem: ds. G.H. Kerstenlaan en Tholen: Ds. G.H. Kerstenstraat).

Dr. L. de Jong schreef het volgende: 'Vier NSB-ers werden uit de Tijdelijke Tweede Kamer geweerd en nog één ander lid, G.H. Kersten, die tijdens de bezetting herhaaldelijk de rechtmatigheid van het verzet had bestreden (uitspraak van de commissie, vice-president van de Raad van State jhr. F. Beelaerts van Blokland en de voorzitters in 1940 van de Eerste en Tweede Kamer, en voorzitters van de Grote Adviescommissie der Illegaliteit en van de Nationale Advies Commissie)'. Dat ds. Kersten volgens De Jong via de radio moest vernemen dat hij als kamerlid geschrapt was en niet via een officieel schrijven, is een zeer laakbare omissie geweest. Veelzeggend is de opmerking van De Jong dat de gronden van het onderzoek 'aan de magere kant' waren.

En dr. H.C. Touw vermeldt dat ds. Kersten vanaf 1943 enige hulp aan onderduikers verschaftte.

Onder de bank

Toen in 1944 in Rotterdam de grote razzia werd gehouden, kwamen de Duitsers ook in de woning waar het gezin Kersten huisde. Dat was in het statige pand Oudedijk 7, bij zijn dochter Janny en haar man, huisarts J.C. Hage. Voor men het goed en wel besepte, kwamen de Duitsers huiszoeking doen. Zoon Sam kroop onder de bank, waar de Duitsers hem niet zagen vanwege de tot de vloer aflopen-

de stoffen bekleding. Hij werd niet ontdekt. Toen de ongenode gasten naar de bovenverdieping waren gegaan, kwam ds. Kersten de kamer binnen en zei: "Sam, gauw naar de kelder, daar zijn ze al geweest!" Na enige tijd kwamen de Duitsers weer de kamer binnen. "Jullie zijn nog wat vergeten" zei de predikant, terwijl hij de stof van de bank optilde. "En hier is hij ook niet!" Dit om de aandacht van hen af te leiden.

Gebedsverhoring

We doen nog een enkele greep uit zijn pastorale leven. Een van zijn gemeenteleden, de vrouw van onderwijzer P.C. Loch uit Rotterdam, was zeer ernstig ziek. Regelmatig werd voorbede voor haar gevraagd. Op een zondag lijkt haar sterven zeer nabij. Ds. Kersten wordt gevraagd haar tussen de kerkdiensten te bezoeken. Dat komt hem ongelegen, maar hij gaat. Op weg naar het ziekenhuis wordt hij bepaald bij Jakobus 5:14 a: 'Is iemand krank onder u? Dat hij tot zich roepe de ouderlingen der gemeente, en dat zij over hem bidden'. De Heere geeft hem aan het ziekbed twee zaken: hij krijgt gebedsopening en daarbij ook het geloof dat zij zal herstellen. Daarna gaat hij naar de kerk en zal in de middagdienst naar gewoonte een zondagsafdeling van de catechismus behandelen. Als hij, zoals hij dat gewend was op de derde tree van de kanseltrap zijn persoonlijk gebed doet, wordt hij krachtig bepaald bij Markus 1:31: 'En terstond verliet haar de koorts'. Dat is voor hem een aanwijzing dat hij niet uit de catechismus moet preken, maar over deze woorden. Totaal onvoorbereid. Dat voorval maakt diepe indruk op de gemeente. Als meester Loch 's avonds zijn vrouw bezoekt, is de koorts praktisch verdwenen. Zij is volledig hersteld en heeft de leeftijd van 90 jaar mogen bereiken.

Bij de bediening van het Heilig Avondmaal in Rotterdam-Boezemsingel waren er vijf tafels. Veelal werd de tekst genomen uit het Evangelie naar Johannes, en wel bijzonder uit de hoofdstukken 14 tot en met 17. Deze hoofdstukken waren voor de predikant van bijzondere betekenis.

Ds. Kersten heeft in zijn ambtelijke leven tweemaal een begrafenis geleid van door moordenaarshanden omgekomen personen. Dat waren Johannes Marinus

Pand Oudedijk 7, Rotterdam

Johannes Marinus Biersteker

Gretha Melaard

Biersteker te Yerseke en Gretha Melaard te Rotterdam. Deze gruwelijke misdrijven brachten hem des te heftiger in stelling tegen de overheid, die door het niet herinvoeren van de bijbels geboden doodstraf het zwaard tevergeefs droeg.

Wordt Jezus daar verkondigd?

Kerkisme kon hem niet verweten worden. Zeker in SGP-verband wist hij geestverwanten uit verscheidene kerkgenootschappen aan zich te verbinden. En hoewel hij op onderwijsgebied een warm pleitbezorger was voor eigen scholen, nam hij ook daarin een genuanceerd standpunt in. Nadat een vrouw uit Delft, Catharina Lalleman-IJzerman tot bekering was gekomen, deed ze haar kinderen op een hervormde school in Pijnacker. Daar werd echter een lichte leer geleerd, waarvan deze moeder geen rust had. Ze nam het Hofpleintreintje naar Rotterdam en legde deze kwestie aan ds. Kersten voor: "Kan ik nu mijn kinderen daar op school laten, of kan ik hen beter naar de Gereformeerde Gemeenteschool in Rotterdam sturen?" Ds. Kersten ontving haar vriendelijk, vroeg eerst hoe haar man ertegenover stond en zei toen: "Ik heb een vraag aan je: wordt Jezus op die school verkondigd?" "Ja, dat nog wel", was het antwoord. "Dan zou ik mijn kinderen daar maar laten. Het is niet verantwoord om zulke heel jonge kinderen naar de grote stad te laten gaan."

Aanrijding

Een ander voorbeeld van zijn pastoraal optreden gebeurde in Yerseke. Piet Weststrate, een sigarenwinkelier uit de Dorpsstraat in Krabbendijke, was minder

valide. Hij fietste eens op een avond door Yerseke zonder licht. 't Was aardedonker. Plotseling reed hij tegen een man op, die hij niet had opgemerkt. Beiden kwamen ten val. Piet misbruikte daarbij Gods Naam. De aangereden man herkende de fietser en vermaande hem: "Piet, Piet!" Weststrate herkende hem ook: ds. Kersten. "Oh, doom'nie, ik wist nie dat jie dat was."

Toen Weststrate aan anderen vertelde wat er gebeurd was, zei men dat hij tegenover ds. Kersten zijn excuses moest gaan maken. Met lood in zijn schoenen ging Weststrate naar de Grintweg in Yerseke. Ds. Kersten zei: "Piet, dat je me aanreed en dat we vielen is nog tot daar aan toe, maar de woorden die je gebruikt hebt!" Piet kreeg een lesje.

Parate kennis

Ds. Kersten beschikte over zeer parate kennis. In 1943 gaf hij catechisatie aan oudere catechisanten in Zoetermeer. Toen werd hem de vraag gesteld wanneer de ziel in een mens komt. Hij gaf als antwoord dat de Lutheranen daarover anders denken dan de Calvinisten. De volgelingen van Luther stellen dat dit korte tijd na de bevruchting plaatsvindt; Calvinijn houdt het erop dat dit gebeurt bij de bevruchting, bij de samensmelting. Ds. Kersten gaf ruimte voor vraagstelling en discussie. Dat was in die tijd zeker niet gebruikelijk.

Studeren

Steeds weer wees de predikant op de noodzaak van studie. Hij bond de strijd aan tegen de in sommige delen van ons land heersende opvatting 'Geleerdheid is verkeerdheid'. Zodra hij merkte dat zijn studenten probeerden om zich er gemakkelijk vanaf te maken, trad hij bestraffend op. Ook als ze de Theologische School al hadden verlaten. Dat besef wist hij ook over te brengen op kerkenraadsleden. In Rilland stond van 1937 tot 1945 ds. B. van Neerbos. Als naar gewoonte werd de predikant zondags lopend opgehaald door een of meer ouderlingen. Tijdens de korte wandeling naar de kerk informeerde de predikant welke catechismuszondag aan de beurt van behandelen was... Ouderling Hubrecht de Leeuw bestrafte hem over zijn geringe studiezin en stelde ds. Kersten ten voorbeeld. De reactie van ds. Van Neerbos luidde: "Nu, wat zou dat? Als ds. Kersten zestig jaar wordt door hard te werken en ik tachtig jaar door het kalm aan te doen, dan hebben wij beiden evenveel werk verzet in de wijngaard!"

Foto

Ds. Kersten was in wereldse kringen niet geacht, onder de roomsen gehaat, werd door velen gevreesd maar was bij Gods volk geliefd. Ook in de maatschappelijke breedte van de leden van zijn kerkverband. En daarbuiten, bij hen die Sion niet

gram waren, ongeacht of ze nu tot de Nederlandse Hervormde Kerk behoorden, tot de behoudende delen van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tot de Oud Gereformeerde Gemeenten of tot vrije groepen. Tot de laatste categorie voelde de predikant zich het minst aangetrokken – hij stond een kerkelijk leven voor. Met thuislezers kon hij niet door één deur.

Hij werd door veel gemeenteleden op handen gedragen. Ds. Kersten schreef een Dogmatiek, maar was zelf bij velen een dogma. “Dominee Kersten zei...”, klonk vaak in onze ouderlijke woning, en dan volgde wát hij zei. Het eind van alle tegenspraak. Kerstens woord was in ons gezin wet. Mijn ouders bewoonden samen met mijn grootouders een royale woning in de Rotterdamse wijk Kralingen. De kamer van mijn grootouders van moeders kant grensde aan de kamer van mijn ouders. Op de schoorsteen van beide kamers stond in een fraai lijstje dezelfde foto: van ds. Kersten, een wat donker kijkende man, geportretteerd door L. V. Oudgaarden van de Bergweg in de Maasstad. Wie de deur van de consistoriekamer van de Boezemsingelkerk opent, ziet aan de muur slechts één portret, terwijl de gemeente twaalf predikanten heeft gehad vanaf de instituering in 1844. Dat ene portret – hoe kan het anders – is van ds. Kersten. Bij veel gemeenteleden stond zijn foto op een kast, op het dressoir of hing aan de wand. Een ongetrouwde dochter van een geliefde ouderling van de Boezemsingelkerk werd aan het eind van haar leven volslagen dement. Zij had veel geestelijk onderwijs door de prediking van ds. Kersten mogen ontvangen. Deze godvrezende vrouw kende op het laatst van haar leven geen mens meer. Wie haar ook bezocht, ze gaf geen blijk van herkenning meer. Maar in haar kamertje in het verzorgingshuis hing een grote foto. Bijna dagelijks wreef zij met haar zakdoek over het lijstje en zei dan zacht in zichzelf: “Dominee Kersten, dominee Kersten”. Verafgoding? Bewieroking? Nee. Het was een hartelijke verbondenheid, die over dood en graf reikte. Toen op 9 september 1948 ds. Kersten werd begraven, zei zijn broer A.J. Kersten in het dankwoord namens de familie dat twee grafdelvers die op deze begraafplaats werkzaam waren, “als om strijd hebben begeerd zijn graf te graven”. En ook dat was een liefdeblijk.

Standbeeld

Na zijn heengaan gingen er stemmen op om op het voorterrein van de Boezemsingelkerk een standbeeld voor de predikant op te richten. Toen de kerkenraad dat particuliere initiatief blokkeerde, probeerde men het op bescheidener schaal om zijn nagedachtenis tastbaar te houden. Het alternatief voor het inderhaast opgerichte, uit zes ‘prominente’ leden bestaande comité stelde na de kerkenraadsweigering voor om dan maar een borstbeeld of gedenkplaat in de hal van de kerk te realiseren. Ook die gedachte werd verworpen. Het reeds

voor dit doel bijeengebrachte geld werd toen besteed aan een grafmonument. Daarvoor kregen de initiatiefnemers het groene licht. Op 6 augustus 1949, precies elf maanden na het overlijden van de predikant, was er opnieuw een grote schare belangstellenden rond zijn laatste rustplaats te vinden. Uiteraard niet zoveel als bij zijn teraardebestelling, toen er naar schatting vijfduizend mensen aanwezig waren. Men was met de familie bijeengekomen voor de officiële overdracht van het grafmonument. Vijf sprekers voerden daarbij het woord: ouderling G. Noordzij, ds. H. Ligtenberg als consulent, ds. A. de Blois namens

het Curatorium van de Theologische School, ds. P. Zandt namens de SGP en A.J. Kersten, broer van de overledene. Daarmee werd het comité ontbonden. Een van de leden van het comité, H. Vermaas, was op nieuwjaarsdag 1949 na het lezen van Psalm 90 plotseling overleden. In september 1948 werd hij op weg naar de kerk door een hartaanval getroffen. Toch heeft hij zich ondanks de zwakte van zijn lichaam, nog ingezet voor dit initiatief.

Geschenken

We komen nog even terug op de portretten van ds. Kersten. Kort en bondig: de predikant was niet bang voor het vogeltje van de fotograaf. Toen hij twaalf en een half jaar aan de Boezemsingelgemeente verbonden was, deelde hij geschenken uit. Belijdende leden kregen een fraaie

huisbijbel in een zeer stevige band, waarover in een ander artikel in deze brochure nadere gegevens zijn opgenomen. De oudere catechisanten kregen een boek van Jan Jacob Brahé, *De vijf Walcherse artikelen*, evenals de Bijbel voorzien van een inlegvel, door hem en scriba G. Noordzij persoonlijk ondertekend. De jongere catechisanten ontvingen de eerder genoemde levensbeschrijving van Plonia Hoogenboezem, met het inlegvel. De jongste catechisantjes, van zes tot twaalf jaar, kregen een gedrukt portret van hun predikant, gestoken in een groene kartonnen omslag en voorzien van een opdracht, die eveneens door predikant en scriba was voorzien van een handtekening. De beide boeken waren van de persen gerold van een aan de Insulindestraat gevestigde drukkerij...

Ook de Kerkorde stond bij ds. Kersten hoog aangeschreven. Hij schreef eens: "Het doet mij goed dat in de gemeenten steeds meer de begeerte ontstaat om te leven naar de DKO. Men kan nu eenmaal niet een kerk besturen met de bevinding van Jan, Piet en Klaas!"

Een grote plaats

Op 17 januari 1950 wordt er te Kampen een bijzondere classisvergadering gehouden. Daarin vindt het examen plaats van kandidaat J.W. Kersten, die een beroep naar Genemuiden heeft aangenomen. 'Wanneer wij de naam Kersten horen, denken wij aan de vader van hem, die staat geëxamineerd te worden, die met veel volharding en moeite de organisatie van onze gemeenten tot stand bracht.

C.A. Wisse (echtgenote ds. G.H. Kersten) op jonge en latere leeftijd

Er mogen wel eens verschillen geweest zijn, maar hetgeen hij presteerde gaf hem een grote plaats in onze gemeenten. Zijn leiding wordt in de tegenwoordige troebelen gemist. De Heere mocht de zoon een nog meerdere mate van genade en gaven geven', aldus sprak de inleidende voorzitter ds. A. Verhagen.

De echtgenote van ds. Kersten senior, mevrouw C.A. Kersten-Wisse, overleefde haar man. Op 4 maart 1957 kwam haar levenseinde. Zij had zich tijdens haar leven nooit wat durven toe-eigenen op geestelijk gebied, maar kort voor haar heengaan werd ze vervrijmoedigd en mocht ze het woord 'U dan, die gelooft, is Hij dierbaar' toegepast krijgen aan haar ziel en in vrede heengaan.

Eén aspect uit het leven van ds. Kersten is onvermeld gebleven. Dat betreft de geestelijke zegen, die op zijn prediking en arbeid mocht volgen. Daarvan zijn vele bewijzen te geven. De eeuwigheid zal deze vruchten eenmaal heerlijk openbaren.

Ds. Kersten tekent de trouwakte t.g.v. het huwelijk van J. Wisse Kersten (zittend geheel rechts) Mw. Kersten-Wisse zit rechts achter haar man.

'Wie niet studeert, is niet bekeerd!' Een veelgehoorde uitspraak. Natuurlijk is deze uitspraak niet absoluut. Het kan ook 'een voet te hoog zitten', zo horen we nogal eens. Boeken zijn ook maar 'dodemanshersenen'. Toch waren onze oudvaders doorkneed in de geschriften van oude theologen en hun eigen tijdgenoten.

Catalogi van boekenverkopingen uit vroeger eeuw vormen het bewijs hoe omvangrijk de collecties van de predikers konden zijn. Toen een bekend emeritus hoogleraar meende dat het moment aangebroken was om een deel van zijn bibliotheek van de hand te doen, schakelde hij een bekende boekverkoper in. En enkele maanden later opnieuw. En nog eens. Toen de veilinghouder voor de zoveelste maal kwam, vroeg hij hoeveel er nog resteerde in professors bibliotheek. Het antwoord was veelzeggend: 'We zijn slechts aan het randjesknippen!'

Met vallen en opstaan

Ds. G.H. Kersten was voorstander van opleiding. Onder zijn leiding kwam de Theologische School in Rotterdam tot stand. Roeping tot het predikambt stond bij hem bovenaan. Maar toerusting was eveneens belangrijk. Hij schreef er eens het volgende over:

't Is mijn vaste overtuiging dat God *middellijk* werkt, ook in de bekwaammaking van degenen die in het Evangelie zullen arbeiden. De roeping tot den dienst is van God. Ik beklaag elk, die den droeven moed neemt den kansel te beklimmen, zonder te weten, dat God hem heeft geroepen. En anderzijds is het zulk een onuitsprekelijke weldaad, van de roeping eenig zeker bewustzijn te mogen hebben. Mag ik er eens iets van zeggen uit m'n eigen leven? Ik was zeer jong, toen God mij in het hart greep, onder de prediking van een Zijner knechten van wien ik geloof, dat hij juicht voor den troon. Een jaar later, ik was toen elf jaar nadat de weg van zaligheid in Christus mij was geopend, werd mij uit Jesaja 40:1 krachtig op het hart gebonden de prediking van het Woord. Ach, dat scheen mij onmogelijk. O, ik heb wat doormaakt; ik kón daartoe nooit komen. Gods volk troosten... tegen welk volk ik zóó hoog opzag, neen dat kon niet! Die 't doorleefde weet dat wel. 't Ging met vallen en opstaan, waardoor niet weinig het bewustzijn der Goddelijke roeping werd gesterkt.' (...)

**'Al driemaal van
gelezen!'**

'God riep mij in mijn kindsche dagen, om Zijn Woord te verkondigen. En nu die vrucht er van, dat de Heere mij dit bewustzijn schonk. Eén voorbeeld uit vele. 'k Moest met Paschen eens te Charlois preeken. Driemaal had ik te Rotterdam gesproken en vele hoorders vandaar volgden naar Charlois. Dat wist ik wel. 'k Had dan ook voor Charlois een heel andere stof bewaard: die van de Emmaüsgangers. Er was gebeden in de consistoriekamer; 'k gaf den voorlezer op wat hij lezen zou, en een der ouderlingen vroeg toen: 'Wilt u over de Emmaüsgangers preeken? We hebben er driemaal van gelezen!' Daar stond ik zonder tekst; zonder iets ook maar voor de trappen van den preekstoel. En toen, o vrienden! Dat pleiten voor God;

nooit zal ik 't vergeten, dat kunnen zeggen: 'Heere, ik ben Uw knecht; Gij hebt mij geroepen; toon het nu dat Gij het geven zult in de ure als ik het noodig heb'. Ik durfde het op God te wagen. En Hij beschaamde niet.

Hij gaf mij een tekst, waarover ik nog nooit had gesproken, een verdeeling, woorden ter verklaring, versjes om te zingen. Hij zorgde voor alles.

De kerkeraad te Charlois moge zich 't nog herinneren, hoe de Heere in ons midden was. Ik weet wat sterkte ligt in het bewustzijn: Gods knecht te wezen. Och, laat ons anders nooit den kansel beklimmen; 't zal te zwaar zijn.'

Tot zover deze passage. Ds. Kersten mocht Gods hulp ervaren, toen hij het op Hem durfde wagen. Hier hielp geen preekschets, geen overdachte waarheid, maar hier gaf de Heere Zelf uitkomst, in de ure toen Zijn knecht het nodig had.

'De leden uit Rotterdam-West, en dat waren er heel wat, stroomden bij de Veemarkt de tram in. Allemaal een pak onder de arm. Ze kwamen van de Boezemsingel, waar ze in de consistoriekamer van de kerk van de Gereformeerde Gemeente een Bijbel in ontvangst hadden genomen. Ja, 't is al lang geleden, maar ik zie ze nog in gedachten in de tram zitten met het zware Boek op de knieën.'

Mevrouw C. Both-Slingerland is de 95 al gepasseerd. Haar geheugen is nog bijzonder helder. 'Af en toe vergeet ik wel eens iets en ik kan soms niet op een naam komen, maar dat heb je nu eenmaal als je zo oud mag worden.' Haar gedachten gaan terug naar wat geschiedenis is geworden. Ze werd in 1912 in Berkenwoude geboren in een gezin met dertien kinderen. 'Twee broers zijn nog in leven, de een is 90 en woont in Canada, waar hij vele jaren als ouderling heeft gediend, en de ander is 92.' Zij bracht haar jeugd door op de boerderij van haar ouders. Die hadden een groot bedrijf. 'Toen ik ging trouwen had vader 46 koeien; dat was heel wat in die tijd. En natuurlijk bezat hij ook veel land. Ik heb tot mijn trouwdag op de boerderij geholpen. Daar was altijd volop werk: melken, kaasmaken, noem maar op. Alles nog met de hand natuurlijk. In 1937 trouwde ik met Leendert Willem Both, een boerenzoon die ook in Berkenwoude woonde. Hij had getekend voor een opleiding bij de politie. Ds. B. van Neerbos heeft ons huwelijk in Berkenwoude kerkelijk bevestigd. We konden een huis huren in de Mathenesserstraat in Rotterdam-West, een benedenwoning. Voor zes gulden in de week, contant betalen. Zo ging dat toen nog. Ik weet nog dat mijn moeder zei toen ik vertelde dat we in Rotterdam gingen wonen: 'Kind, je gaat de wereld uit!' Ook vroeg ze de eerste tijd regelmatig of we al kennissen uit de kerk hadden gekregen. Hoe dat vragen ging? Per briefkaart. We zagen elkaar niet zo vaak. En telefoon hadden we natuurlijk niet. Als er iets bijzonders was, ging ik ergens opbellen naar mijn zus, die met haar man een kruidenierswinkel in Berkenwoude had. Daar was een telefoon. Maar we kregen al spoedig kennissen uit de gemeente. Later ging ik op de vrouwenvereniging, waarvan ik nog presidente ben geweest. In totaal hebben we 62 jaar in Rotterdam-West en Schiedam gewoond.'

De kerk in 'West'

In die tijd werd er gekerkt in Rotterdam-West in een lokaal aan het Rauwenhoffplein 23. Daarboven waren enkele woningen.

De eerste dienst in dat gebouw werd op 21 december 1926 gehouden. Al spoedig daarna was er ruimtegebrek. Over ouderling P. van Dijk is bekend dat het soms zo

vol was dat hij, als hij voren liep om de preek te lezen, hij eens een paar knopen van zijn jas kwijtraakte omdat hij zich door de mensen die op een plaats stonden te wachten, heen moest dringen. De gemeente bleef tot 2 januari 1947 – na eerdere pogingen om de gemeente te verzelfstandigen – een afdeling van de grote Boezemsingelgemeente. Op die datum werden 568 leden en doopleden uit de moedergemeente naar de nieuwe gemeente in West overgeschreven. In 1956 werd een kerk betrokken aan de Willem van Zuylenstraat, met bijna 900 zitplaatsen. Deze gemeente, die in 1953 nog 827 leden en doopleden telde, werd op dankdagavond 28 oktober 1998 weer samengevoegd met Rotterdam-Centrum (Boezemsingel). Toen was door vergrijzing en ontvolking de gemeente gedece-meerd: er waren nog 48 leden en zeven doopleden. In deze laatste dienst ging ds. P. Mulder voor. De gemeente kerkte toen al bijna tien jaar in een vergader-zaaltje van de kerk, vanaf eind 1988 of begin 1989 tot aan de samenvoeging. Van dat zaaltje werd noodgedwongen vroeger dan de bedoeling was gebruik gemaakt, vanwege het uitvallen van de centrale verwarming in de kerk zelf. Het interieur van het kerkgebouw was toen men nog in het zaaltje kerkte, al ontmanteld: de banken en het orgel waren eruit. Alleen de kansel stond er nog, voor een geheel lege ruimte... Treffende bijzonderheid is, dat tijdens de laatste dienst in het zaaltje de elektriciteit uitviel, zodat ds. Mulder de dienst met behulp van een kaars moest voltooien.

Vanaf de instituering dienden in totaal drie predikanten, 14 ouderlingen en 17 diakenen de gemeente. Er werden 187 huwelijken bevestigd en 543 maal werd er de Heilige Doop bediend.

Aandenken

In de kerkenraadsvergadering van 9 september 1938 herinnert de predikant van de Boezemsingelgemeente, ds. G.H. Kersten, de broeders aan het feit dat hij op 13 november twaalf en een half jaar aan de Rotterdamse gemeente verbonden mag zijn. Daarbij is zijn eerste periode, die van 1906 tot 1912, niet meegerekend. De predikant heeft, 'ziende ook op het stoffelijke, overvloedige reden om des Heeren goedertierenheid te erkennen'. Er mocht veel tot stand komen in die jaren: de kerk werd uitgebreid, er kwam een nieuwe pastorie, er werd een Theologische School geopend, de kerk werd vergroot en er werd een Tehuis voor Wezen en Ouden van Dagen gerealiseerd. Met dat alles was veel geld gemoeid, maar alle kosten zijn inmiddels betaald en er is zelfs sprake van een voordelig saldo. Hoe vinden de broeders het om als aandenken aan dit koperen jubileum aan de gemeente een geschenk aan te bieden? Ds. Kersten heeft daarover zijn gedachten al laten gaan. Een Bijbel voor de belijdende leden, een boek Aanmerkingen over de Vijf Walcherse Artikelen door ds. J.J. Brahé voor de oudere catechisanten en

Mevr. C. Both-Slingerland

nering aan sommige oude schrijvers: rood en zwart. De prijs? Die valt bij een forse afname reuze mee: twee gulden vijftennegentig. Die Bijbel wordt het dus. Enkele avonden lang zetten ds. Kersten en ouderling Noordzij hun handtekeningen op de inlegvellen.

Als het 14 november is, houdt de predikant een gedachtenispreek. De dagen daarna is er voor de leden en de catechisanten gelegenheid om de Bijbel, het boek en de foto in de consistoriekamer af te halen. De Bijbels en de boeken waren keurig verpakt, de namen op de verpakking geschreven. Ds. Kersten was daarbij niet tegenwoordig; dat was een taak voor de diakenen en wellicht hebben ook enkele leden van het jubileumcomité daaraan een steentje bijgedragen. De jubileumcommissie bestond uit ds. Kersten, de ouderlingen Chr. Klop en G. Noordzij en diaken A. van Bochove. Het inlegvel bij het geschenk voor de jongste catechisanten begint met 'Lieve Kinderen'. Daaruit spreekt de grote plaats die de jongste catechisantjes in het hart van de dominee mogen innemen. Alle belijdende leden krijgen deze Bijbel; voor de echtparen is er één exemplaar. Goede

voor de jonge catechisatiebezoekers een portret van hun dominee in een omslag. En al die zaken worden dan voorzien van een inlegvel, ondertekend door de predikant en scriba G. Noordzij.

Voortvarend

Niemand van de broeders heeft bezwaar. De voortvarende predikant haalt een doos tevoorschijn. Daarin zitten enkele bijbeluitgaven. Unaniem valt de keus op een grote Bijbel, in zwart leer gebonden, groot formaat letter, goudtitel op de rug en voorzien van stempels op de platten. De titelbladzijde is zoals velen dat graag zien, als een herin-

Het echtpaar Slingerland-De Jong

bijkomstigheid is dat meteen de ledenadministratie gecontroleerd wordt. Geen overbodige actie, want tijdens de eerstvolgende kerkenraadsvergadering komt ene juffrouw A. Schreuders haar beklag doen – er was voor haar géén Bijbel, en dat terwijl ze al negen jaar een trouw gemeentelid is.

Als voor haar bewering voldoende bewijs op tafel komt, verlaat ze de vergadering... mét een Bijbel.

Wandeling

Zoals veel andere gemeenteleden loopt ook het echtpaar Both met de Bijbel naar de tramhalte. Het is een stevige afstand tussen de Boezemsingel en het westen van de stad. Toch maken enkele gezinnen op zondag deze wandeling, als ze de prediking van ds. Kersten willen horen. Voor een groep westerlingen en Schiedammers is de wandeling geen bezwaar. Ook het dan nog jonge echtpaar Both loopt deze afstand, met de gezinnen van Burggraaf en Konijnendijk en anderen. Ze zijn immers lid van Rotterdam-Centrum, ook al wonen ze in West of in Schiedam. Zondags is de Boezemsingelkerk zó vol, dat dan alle uitschuifjes bezet zijn: harde, ongerieflijke planken die je onder de zijkanten van de

banken kunt uittrekken. Als ruggensteun is er dan nog een balk die eveneens uittrekbaar is. Beslist niet comfortabel, maar men heeft het er graag voor over. Kinderen zitten op de preekstoeltrap of zelfs op de grond in de kuip van de kansel. Met enige weemoed vertelt mevrouw Both dat zij met haar man en nog enkele gezinnen bij de sluiting van de kerk in 1998 weer terugging naar de moederkerk aan de Boezemsingel. Toen was 'West' geschiedenis geworden.

Het kerkgebouw aan het Rauwenhoffplein

Psalm 45

Het gesprek met mevrouw Both, die in 2002 weduwe is geworden toen haar man op 92-jarige leeftijd overleed, gaat ongemerkt over op een ander onderwerp. 'Ik denk aan mijn moeder, Jannigje de Jong. Zij was een vrouw met genade en een bekende onder Gods volk. Ze overleed in Gouda op 27 november 1946, toen ze 73 jaar was. Jarenlang hebben de predikanten die op zondag in de vacante gemeente van Berkenwoude voorgingen, bij mijn ouders gelogeerd. Toen moeder stierf, was er juist een classis- of particuliere synodevergadering. Dominee Kersten was daardoor niet in de gelegenheid om haar begrafenis te leiden. Student M. Heerschap was die zondag terwijl zij boven aarde stond, juist in

Berkenwoude. 'Begraaf jij haar maar,' zei ds. Kersten tegen hem. Moeder had kort voor haar heengaan gezegd dat Psalm 45 op haar graf gezongen moest worden: 'Straks leidt men haar in statie uit haar woning'. Dat is ook gebeurd. Aangrijpend! Maar het kón ook. Deze begrafenis heeft op toen nog student Heerschap zo'n diepe indruk gemaakt, dat hij toen hij later in Canada predikant was, daarover in een preek het een en ander vertelde. Twee van m'n broers kerkten toen onder hem.'

Kwaliteit

Both en zijn vrouw hadden in 1938 natuurlijk al een Bijbel – ze hebben vele jaren uit hun huwelijksbijbel gelezen. Het jubileumgeschenk van ds. Kersten was wat dat betreft geen noodzaak. Mevrouw Both vertelt: 'Onze trouwbijbel is wel driemaal ingebonden. Door het dagelijkse gebruik heeft de band veel geleden. De laatste tijd heb ik wat moeite met m'n ogen. Toen waren de letters van de trouwbijbel voor mij aan de kleine kant. Nu lees ik dagelijks uit de Bijbel van ds. Kersten. Die letter is een slag groter en dus beter leesbaar voor me. Het is wel een heel zwaar Boek, vergeleken bij de trouwbijbel. Ik leg de Bijbel dan op de tafel. Hij is van een heel goede kwaliteit. Ik zal hem wel niet meer verslijten.'

Ds. G. H. Kersten

Aan de jongste Catechisanten
der Gereformeerde Gemeente
te Rotterdam (Boezemsingel)

Lieve Kinderen,

De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan,
dies zijn wij verblijd. Onze leeraar

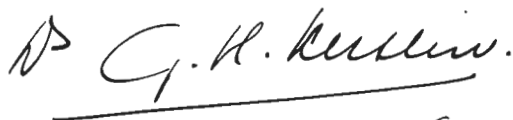
Ds. G. H. Kersten

mocht 12 $\frac{1}{2}$ jaar in de gemeente arbeiden en ook U Gods
Woord brengen. Vele gemeenten zijn zonder leeraar. Hoe
groot is dan het voorrecht, dat ons is geschonken, nu wij
zoo langen tijd elken Zondag het gepredikte Woord mochten
hooren. En de Heere heeft Zijn Woord niet ongezegend gelaten.

De Kerkeraad heeft U bij deze gelegenheid het
portret van onzen leeraar willen geven, en hij hoopt dat gij
dikwijls aan hem denken moogt, in het bijzonder aan het
onderwijs, dat U gegeven wordt. Bezoekt trouw kerk en
catechisatie; luistert met aandacht en vraagt veel, of de Heere
U bekeeren wil. Niet één van U is te jong om te sterven;
niet één ook te jong om bekeerd te worden. Hoe gelukkig
zoudt gij zijn, zoo gij den Heere vroeg mocht leeren kennen.

Nu, dat wenscht de Kerkeraad U van harte toe,
opdat de Naam des Heeren in U verheerlijkt worde.

De Kerkeraad der Gereformeerde Gemeente
te Rotterdam (Boezemsingel)

Praeses

Scriba

Rotterdam, 13 November 1938

Aan de Catechisanten der
Gereformeerde Gemeente
te Rotterdam (Boezemsingel)

wordt dit boek ten geschenke gegeven ter gelegenheid van
het feit, dat hun leeraar

Ds. G. H. Kersten

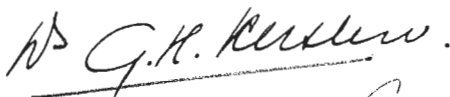
weder 12 $\frac{1}{2}$ jaar de gemeente dienen mocht, nadat hij van
22 April 1906 tot 28 October 1912 aan de gemeente
verbonden was. In die 12 $\frac{1}{2}$ jaar werden ook alle schulden
der gemeente afgelast.

De Kerkeraad besloot de catechisanten in de
blijdschap te doen deelen, die allen vervullen moet vanwege
de rijke zegeningen, die de Heere in deze jaren heeft
geschonken, meest door Zijn Woord niet ledig tot Hem te
doen wederkeeren.

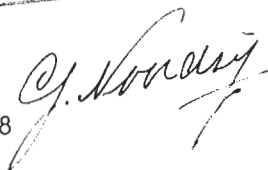
Daartoe biedt de Kerkeraad den catechisanten
het boek van Brahé aan: *Aanmerkingen over de Vijf Walchersche
Artikelen*, dat door Ds. Kersten van een voorrede werd
voorzien, toen het opnieuw ter perse werd gelegd.

De Kerkeraad doet dit met de bede, dat de
lust tot onderzoek van de zuivere onvervalschte leer, die
vooral in onze dagen schrikkelijk wordt miskend, steeds meer
aangroeie; dat de Heere de jeugd der gemeente bij Zijn
Woord beware en voor den afval behoede, en bovenal dat
de dienst des leeraars velen catechisanten ter zaligheid
dienen moge, tot heerlijkheid van den Naam des Heeren.

De Kerkeraad der Gereformeerde Gemeente
te Rotterdam (Boezemsingel)

Praeses

Scriba

Rotterdam, 13 November 1938